

Załącznik do uchwały Nr XIII/92/2011
Rady Miejskiej w Lubieniu Kujawskim
z dnia 14 grudnia 2011 r.

**PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA
PRZEMOCY W RODZINIE
ORAZ
OCHRONY OFIAR PRZEMOCY
W RODZINIE
GMINY LUBIEŃ KUJAWSKI
NA LATA 2011 – 2015**

Przewodniczący Rady

Stanisław Piwiński

LISTOPAD 2011 R.

I. TEORETYCZNE PODSTAWY ZJAWISKA PRZEMOCY DOMOWEJ

Przemoc w rodzinie to jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych lub innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu psychicznym lub fizycznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą (art. 2 pkt. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie).

Zgodnie z kodeksem karnym, do czynów, które naruszają dobro osobiste członków rodziny zaliczamy:

- pozostawianie osoby, względem której jest się obowiązany do opieki, w sytuacjach zagrażających bezpośrednio jej życiu lub zdrowiu,
- groźby popełnienia przestępstwa na szkodę najbliższych,
- zmuszanie do określonych zachowań,
- gwałt,
- nakłanianie i zmuszanie do czynów nierządnych przy wykorzystaniu stosunku zależności,
- dopuszczanie się czynu lubieżnego względem osoby poniżej 15 lat,
- znęcanie się psychiczne lub fizyczne,
- rozpijanie małoletniego,
- uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego,
- porzucanie małoletniego lub osoby nieporadnej,
- uprowadzanie lub zatrzymanie małoletniego wbrew woli osoby powołanej do opieki,
- naruszanie nietykalności cielesnej,
- kradzież na rzecz osoby najbliższej,
- niszczenie mienia.

Przemoc w rodzinie nie jest zdarzeniem jednorazowym. Jej powstanie powoduje cykliczne powtarzanie się. W cyklu przemocy wobec bliskich obserwuje się trzy kolejno następujące po sobie fazy:

1. Faza narastającego napięcia – początkiem cyklu jest wyczuwalny wzrost napięcia, narastające sytuacje konfliktowe, których przyczyny mogą tkwić poza rodziną, czasem są to błahostki, drobne nieporozumienia powodujące dalszy wzrost napięcia. Zaczyna pojawiać się agresja.

¹ H.D. Sasal „Przewodnik do procedury interwencji wobec przemocy w rodzinie”, Wydawnictwo EdukacyjneParpa, Warszawa 2005, s. 137.

2. Faza ostrej przemocy – następuje wybuch agresji, sprawca przemienia się w kata, może dokonać strasznych czynów, nie zwracając uwagi na krzywdę innych. W tej fazie najczęściej występuje interwencja, ofiary w afekcie decydują się wezwać pomoc czy złożyć skargę.

3. Faza miodowego miesiąca – to czas skruchy i okazywania miłości. Sprawca zaczyna dostrzegać to, co się wydarzyło. Próbuje załagodzić sytuację, przeprosza, obiecuje poprawę, staje się uczynny i miły. Pozwala ofiarom uwierzyć, że teraz będzie inaczej, że to się więcej nie powtórzy. Ofiary zaś wierzą wbrew zdrowemu rozsądkowi, bo w głębi serca tego właśnie pragną. I nawet jeśli przed chwilą były gotowe uciec, teraz zostają. Sprawca nie jest w stanie długo pełnić takiej roli: z jakiegoś powodu znowu narasta napięcie i wszystko zaczyna się powtarzać.

II. PODSTAWY PRAWNE

Podstawą prawną działań związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie jest :

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.). Rozdział drugi pt. „Wolności, Prawa i Obowiązki Człowieka i Obywatela” reguluje zasady zapewniające każdemu nietykalność osobistą i cielesną oraz stawia na ich straży władze publiczne przyznając obywatelowi prawo żądania od organów władzy publicznej szczególnej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją,
- Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2007r. Nr 70, poz. 473 ze zm.),
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005r. Nr 180, poz. 1493),
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2009r. Nr 175, poz. 1362 ze zm.).

Według polskich regulacji prawnych przemoc wobec najbliższych jest przestępstwem ściganym z urzędu (art. 207 k.k.). Wszystkie instytucje państwowe i samorządowe, które w związku ze swoją działalnością dowiedziały się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu są zobowiązane niezwłocznie poinformować o tym prokuraturę lub Policję. Zaniechanie tego obowiązku może skutkować odpowiedzialnością karną. Każdy, kto poweźmie informację o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym prokuratora lub Policję.

Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie Gminy Lubień Kujawski na lata 2011-2015 zgodny jest z Krajowy Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i stanowić będzie integralną część Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Lubień Kujawski w której wspieranie rodziny w wypełnianiu jej funkcji jest jednym z kluczowych celów.

III. DIAGNOZA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE

Z danych Komisariatu Policji w Lubieniu Kujawskim (stan na 09.06.2010r.) wynika, że z każdym rokiem wzrasta liczba przeprowadzanych interwencji domowych. W 2006 roku przeprowadzono 6 interwencji domowych, a w 2009r. policjanci interweniowali już 40 razy. Wzrasta również liczba interwencji przeprowadzanych przy użyciu procedury „Niebieskiej Karty”.³ Szczegółowe dane dotyczące interwencji przedstawia tabela 1.

Tabela1.: Interwencje domowe policji.

Interwencje domowe	Liczba interwencji w roku			
	2009	2008	2007	2006
Przemoc w rodzinie	40	26	14	6
Procedura „Niebieskiej Karty”	13	10	8	6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komisariatu Policji w Lubieniu Kujawskim.

W trakcie interwencji powzięto podejrzenia popełnienia przestępstwa z art. 207 Kodeksu karnego, tj. znęcania się, w wyniku których wszczęto postępowania karne. Szczegółowe dane odnośnie wszczętych postępowań przedstawia tabela 2. Tabela 2.: Wszczęte postępowania.

Wszczęte postępowania w związku z art.207 Kk	Rok			
	2009	2008	2007	2006
Wszczęte sprawy	4	3	2	1
Wniesienie aktu oskarżenia	3	2	2	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komisariatu Policji w Lubieniu Kujawskim.

³ Procedura działania w przypadku interwencji wobec przemocy domowej stosowana przez Policję, Ośrodek Pomocy Społecznej oraz Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Regulacje Prawne:

Zarządzenie nr 21 Komendanta Głównego Policji z 31 grudnia 2002 roku, w sprawie sposobu przeprowadzania interwencji domowej wobec przemocy w rodzinie pod nazwą „Niebieskie Karty”,
Ustawa o pomocy społecznej z 12 kwietnia 2004 roku.

Ośrodek Pomocy Społecznej w ramach procedury „Niebieskiej Karty” obejmuje opieką 17 rodzin (stan na 07.12.2010r.), z tego 11 rodzin korzysta z pomocy finansowej, pozostałe z pracy socjalnej.

W rejestrach Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Figuruje 20 osób (stan na 07.12.2010r.) zgłoszonych przez członków rodziny, pracowników socjalnych, Policję inne osoby celem rozpoczęcia procedury zobowiązania do leczenia uzależnienia od alkoholu. Na podstawie analizy ankiet zgłoszeniowych Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych ustalono, że w blisko 80 % ankiet pojawiają się informacje dotyczące wszczynania awantur, używania siły fizycznej, wyzwisk, popychania i szarpania oraz wyganiania innych członków rodziny przez osoby zgłaszane do leczenia.

Badania „Polacy wobec zjawiska przemocy w rodzinie oraz opinie ofiar, sprawców i świadków o występowaniu i okolicznościach występowania przemocy w rodzinie” przeprowadzone przez Centrum Badania Opinii Społecznej (CBOS 2007r.) dowodzą, że:

- dwie trzecie (64%) Polaków zna w swoim otoczeniu, sąsiedztwie takie rodziny, o których słyszeli lub wiedzą, że dochodzi w nich do różnych form,
- jakiegokolwiek formy przemocy od członka rodziny doświadczył więcej niż co trzeci Polak (36%),
- ponad dwie piąte (42%) Polaków zamieszkuje lub zamieszkiwało w gospodarstwie domowym, w którym dochodziło do przemocy (byli ofiarą przemocy, jej sprawcą lub świadkiem stosowania jej wobec innego członka rodziny),
- 14% respondentów żyje w gospodarstwie, w którym ofiarą przemocy było dziecko,
- co czwarty respondent sądzi, że sprawca zaprzestanie przemocy, gdy nie będzie prowokowany (24%),
- znaczna część społeczeństwa uważa za normalne podczas kłótni w rodzinie: obrażanie i wyzwiska (24%) oraz szarpanie i popychanie (18%),
- przemoc kojarzy się przede wszystkim z przemocą fizyczną-powodem do niepokoju są dopiero siniaki i rany na ciele ofiary (16%) (badania CBOS 2007).

III. PROGRAM

CEL GŁÓWNY PROGRAMU

Ograniczenie zjawiska oraz skutków przemocy w rodzinie w gminie Lubień Kujawski poprzez stworzenie jednolitego, profesjonalnego systemu interwencji i wsparcia dla osób zagrożonych bądź uwikłanych w zjawisko przemocy.

CELE SZCZEGÓŁOWE I ZADANIA

I. Koordynacja działań lokalnych podmiotów.

Zadanie 1: Powołanie pełnomocnika ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Kierownik Ośrodka Pomocy Społecznej spośród pracowników placówki wyznaczy pełnomocnika ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Do zadań pełnomocnika należeć będzie:

- przyjmowanie zgłoszeń dotyczących przemocy domowej i uruchamianie procedur mających na celu powstrzymanie przemocy,
- rejestracja „Niebieskich kart” założonych w Ośrodku Pomocy Społecznej,
- wsparcie merytoryczne rejonowych pracowników socjalnych w opiece nad rodziną w której dochodzi do przemocy,
- gromadzenie danych na temat placówek wsparcia dla ofiar i sprawców przemocy w rodzinie,
- współpraca z podmiotami działającymi na rzecz zapobiegania i zwalczania przemocy domowej,
- organizacja, nadzór i koordynacja pracy Interdyscyplinarnego Zespołu ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz udział w posiedzeniach
- udział w interwencjach kryzysowych- w miarę potrzeb,
- zbieranie danych na temat skali i dynamiki zjawiska przemocy w rodzinie.

Zadanie 2: Podpisanie Porozumienia o partnerstwie na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej.

Intencją partnerstwa jest wspólne działanie na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie Partnerów:

- Ośrodka Pomocy Społecznej-Lidera,
- Policji,
- Publicznej Służby Zdrowia,
- innych Partnerów w miarę potrzeb.

Partnerstwo przyczyni się do realizacji wspólnych działań przy wykorzystaniu pełni możliwości zawodowych poszczególnych Sygnatariuszy Partnerstwa oraz do zintegrowania działań i rozwijania współpracy pomiędzy Partnerami.

Zadanie 3: Interdyscyplinarny Zespół do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Cel pracy zespołu: szybsze i skuteczniejsze podejmowanie działań zmierzających do zapewnienia bezpieczeństwa oraz zatrzymania przemocy w rodzinie, a także planowanie i realizacja działań pomocowych w oparciu o diagnozę potrzeb.

Proponowany skład zespołu: rejonowy pracownik socjalny, policjant dzielnicowy, pełnomocnik ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w ramach potrzeb inne zaproszone osoby.

Minimum trzy razy w roku, a w razie sytuacji kryzysowej w każdym czasie w Ośrodku Pomocy Społecznej odbywać się będą posiedzenia Zespołu zwoływane przez pełnomocnika ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Celem posiedzenia Zespołu będzie omówienie przypadku konkretnej rodziny w której dochodzi do przemocy, konieczne jest zatem aby zawsze w spotkaniu brał udział dzielnicowy oraz pracownik socjalny z danego rejonu. Przewiduje się zapraszanie na posiedzenia innych osób, które mogą przyczynić się do rozwiązania sytuacji kryzysowej w danej rodzinie.

Zadania zespołu:

- a) kompleksowa pomoc rodzinom dotkniętym zjawiskiem przemocy,
- b) wypracowanie procedur interwencji kryzysowej wobec ofiar i sprawców przemocy, oraz opracowanie adekwatnej strategii postępowania,
- c) kierowanie ofiar i sprawców przemocy do specjalistów,
- d) monitorowanie sytuacji w rodzinach, w których dochodzi do przemocy, a w szczególności uruchamianie współpracy,
- e) zbieranie materiałów dowodowych zgodnie z procedurą „Niebieskiej Karty”.

Zadanie 4: Poradnictwo w Punktach Informacyjno-Konsultacyjnych dla Uzależnionych i ich Rodzin oraz Ofiar i Sprawców Przemocy.

Cel realizacji zadania:

- a) wsparcie prawne i psychologiczne ofiar przemocy,
- b) działania korekcyjno-edukacyjne oraz wsparcie psychologiczne sprawców przemocy domowej.

Proponowane dyżury specjalistów: psycholog, prawnik, terapeuta.

Zadania Punktu:

- a) udzielanie wsparcia psychologicznego,
- b) udzielanie wsparcia prawnego,
- c) gromadzenie i udostępnianie informacji o instytucjach i organizacjach udzielających pomocy osobom dotkniętym zjawiskiem przemocy,
- d) gromadzenie i udostępnianie informacji o instytucjach i organizacjach realizujących programy w zakresie rozładowywania napięcia, radzenia sobie ze stresem oraz rozwiązywania konfliktów,
- e) gromadzenie i udostępnianie informacji o instytucjach i organizacjach realizujących programy terapeutyczno – korekcyjne wobec sprawców przemocy.

Wskaźniki osiągnięcia celu:

- a) liczba porad udzielonych ofiarom przemocy,
- b) liczba sprawców przemocy objętych działaniami terapeutycznymi,
- c) liczba ponownych incydentów stosowania przemocy wśród rodzin objętych działaniami.

II. Systematyczna edukacja środowiska lokalnego.

Zadanie 1: Przygotowanie i udostępnienie materiałów o charakterze informacyjnym i edukacyjnym.

Cel realizacji zadania: Ułatwienie dostępu do podstawowych informacji z zakresu przeciwdziałania przemocy oraz podniesienie poziomu wiedzy mieszkańców gminy.

Realizacja zadania:

- a) gabloty informacyjne w Urzędzie Miejskim, Ośrodku Pomocy Społecznej, Komisariacie Policji, Placówkach Oświaty oraz Placówkach Opieki Zdrowotnej,
- b) przygotowanie i rozpowszechnianie broszur i ulotek dotyczących zjawiska przemocy,
- c) publikowanie w Biuletynie Samorządowym informacji o lokalnym systemie pomocy i wsparcia osób uwikłanych w zjawisko przemocy domowej,
- d) rozpowszechnianie w lokalnym środowisku programów profilaktycznych,
- e) udział w ogólnopolskich kampaniach przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Zadanie 2: Promowanie właściwych sposobów rozwiązywania konfliktów oraz radzenia sobie z agresją.

Cel realizacji zadania: Wyrabianie właściwych sposobów rozwiązywania konfliktów oraz radzenia sobie z agresją.

Realizacja zadania wobec wybranych grup:

• **dzieci i młodzież:**

- a) prowadzenie zajęć edukacyjno-wychowawczych w szkołach, świetlicach opiekuńczo-wychowawczych oraz klubach młodzieżowych,
- b) realizacja szkolnych programów profilaktyki przemocy,
- c) wspieranie aktywnych form spędzania czasu wolnego promujących zachowania nieagresywne.

• **dorośli:**

- a) poradnictwo w trakcie edukacji przedmałżeńskiej,
- b) konsultacje indywidualne i rodzinne w Punkcie Informacyjno-Konsultacyjnym.

Wskaźniki osiągnięcia celu:

- a) liczba gablot informacyjnych,
- b) ilość rozpowszechnionych materiałów o charakterze informacyjno-edukacyjnym,
- c) liczba publikacji w Biuletynie Samorządowym,
- d) liczba zrealizowanych programów profilaktycznych,
- e) liczba zrealizowanych form aktywnego spędzania czasu wolnego,
- f) liczba udzielonych porad w trakcie edukacji przedmałżeńskiej,
- g) liczba konsultacji indywidualnych i rodzinnych w Punkcie Informacyjno-konsultacyjnym.

III. Systematyczna edukacja przedstawicieli różnych grup zawodowych stykających się z problematyką przemocy w rodzinie.

Zadanie 1: Udział w specjalistycznych szkoleniach oraz organizacja szkoleń dla osób zainteresowanych możliwością podniesienia kompetencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Cel realizacji zadania: Podniesienie poziomu wiedzy specjalistów różnych grup zawodowych stykających się z problematyką przemocy.

Realizacja Zadania:

- a) gromadzenie informacji dotyczących potrzeb szkoleniowych w zakresie zjawiska przemocy domowej,
- b) opracowanie informacji o ofercie szkoleniowej różnych instytucji podwyższających umiejętności w zakresie przeciwdziałania przemocy,
- c) organizowanie konferencji i szkoleń specjalistycznych dla wybranych osób lub grup zawodowych.

Wskaźnik realizacji celu:

- a) liczba przeszkolonych osób,
- b) ilość zorganizowanych szkoleń i konferencji.

REALIZACJA PROGRAMU

Realizacja Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie Gminy Lubień Kujawsk na lata 2011-2015 rozpocznie się podpisaniem Porozumienia o partnerstwie na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w trakcie którego zostaną omówione role i zadania poszczególnych partnerów programu działających na rzecz przeciwdziałania zjawisku przemocy domowej.

ADRESACI PROGRAMU

- 1. Rodziny i osoby dotknięte zjawiskiem przemocy.
- 2. Rodziny i osoby zagrożone zjawiskiem przemocy.
- 3. Przedstawiciele instytucji i służb pracujący z osobami i rodzinami zagrożonymi bądź dotkniętymi przemocą m.in. pracownicy socjalni, policjanci, nauczyciele i pedagodzy szkolni, pracownicy służby zdrowia, pracownicy świetlic opiekuńczo-wychowawczych oraz klubów młodzieżowych, członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

REALIZATOR PROGRAMU

- 1. Ośrodek Pomocy Społecznej:
 - a) pełnomocnik ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
 - b) Interdyscyplinarny Zespół do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
 - c) Punkt Informacyjno-Konsultacyjny dla Uzależnionych i ich Rodzin oraz Ofiar i Sprawców Przemocy.
- 2. Policja,
- 3. Przychodnia Lekarza Rodzinnego,
- 4. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- 5. Szkoły,
- 6. Inne instytucje, organizacje, stowarzyszenia i osoby fizyczne realizujące cele i zadania zawarte w Programie.

PROGNOZOWANE EFEKTY

1. Zwiększenie dostępności pomocy dla ofiar przemocy.
2. Spadek liczby przypadków przemocy w rodzinie, w tym spadek liczby rodzin, w których podejmowano interwencje wielokrotnie.
3. Pogłębienie wiedzy społeczności lokalnej na temat zjawiska przemocy domowej-stała edukacja.

TERMIN REALIZACJI

Program realizowany będzie w okresie od 2011 roku do 2015 roku.

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Źródłem finansowania zadań zawartych w Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie Gminy Lubień Kujawski na lata 2011-2015 są środki własne Gminy w tym wpływy z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.

W toku realizacji programu zakłada się możliwość pozyskiwania środków finansowych na jego kontynuowanie ze źródeł zewnętrznych, w tym z opracowanych projektów w ramach programów UE.

ZAKOŃCZENIE

Świadomość istnienia przemocy w rodzinie przy powszechnym pragnieniu, by świat widzieć jako miejsce panowania sprawiedliwości i porządku, w którym dom i rodzina jest ostoją bezpieczeństwa, powoduje poczucie frustracji. Badania dotyczące funkcjonowania psychologicznego ofiar wykazują charakterystyczny zespół cech osób doświadczających przemocy. S. Nikodemka w „Świecie Problemów” zamieściła ich szczegółowy opis: „osoby doznające przez dłuższy czas przemocy fizycznej lub psychicznej charakteryzują się niską samooceną, ukształtowaniem biernych mechanizmów radzenia sobie z przemocą, dłuższą zależnością emocjonalną, mają poczucie winy za to dzieje się w ich związku, są podporządkowane sprawcy, odczuwają w stosunku do niego ambiwalentne poczucie lojalności, często nadużywają alkoholu, środków przeciwbólowych, leków czy nawet narkotyków oraz zapadają na choroby związane z przebywaniem w długotrwałym stresie”.

Kluczem do rozumienia pomagania ofiarom przemocy zdaje się być wobec powyższych informacji słowo „moc”. Jest ono częścią dwóch podstawowych pojęć: przemoc i pomoc. Przemoc rozumieć można jako takie działania, które niezależnie od formy, upośledzają ostatecznie moc ofiary. Taki też jest cel przemocy, czyniącej z człowieka istotę bezwolną. Akt pomagania jest zatem działaniem zmierzającym do odbudowania konstruktywnej mocy osobistej i kompetencji ofiary przemocy. Takie intencje towarzyszyły w opracowaniu niniejszego Programu i będą przyświecać podejmowaniu interdyscyplinarnych, systemowych działań podczas jego realizacji.

³S. Nikodemka: „W świetle badań empirycznych”. W: „Świat Problemów”, 10/2000 Warszawa. s9